

VERSLAG DERDE ADA-BIJEENKOMST 29 SEPTEMBER 2022

Zorg goed voor de zorg: ADA-avond in Boven-Pekela liet zien dat de duurzaamheid van zorgzame bewonersinitiatieven lastig is, maar niet onmogelijk.

Het is een bekend probleem: een dorpsinitiatief starten is makkelijk, maar hoe hou je het vol? Zeker als de startsubsidie eenmaal op is en de aandacht begint te verflauwen. Hoe verduurzaam je bijvoorbeeld waardevolle, goed gebruikte zorgzame initiatieven in je dorp? Dit was het uitgangspunt van de ADA-avond die door Groninger Dorpen werd georganiseerd op 29 september 2022 in Boven-Pekela.

Wedde dat 't lukt

Neem 'Wedde dat het lukt'. Een bekend en veelbekroond zorgzaam initiatief in Wedde en omgeving. Begonnen als oprechte zorg van de plaatselijke huisarts die merkte dat veel van zijn afspraken niet zozeer over medische zorg gingen, maar over leefbaarheid. Zorgen over het onderhoud van de tuin bijvoorbeeld, vervoer naar het ziekenhuis, gezelschap en eenzaamheid. Kon daar in het dorp geen initiatief voor worden gestart, was zijn vraag aan de dorpsraad?

Jazeker, was het antwoord. En zo toog Harm Stubbe samen met huisarts Hans van den Berg en dorpsbewoners aan de slag. Zo helpt sinds begin 2015 een netwerk van vrijwilligers de zorg van dorpsbewoners te lenigen. Vierhonderd aanvragen komen er inmiddels per jaar binnen, die over zo'n 110 vrijwilligers worden verdeeld, ook dankzij een professionele dorpsondersteuner die het geheel coördineert en uit gemeentelijke gelden wordt gefinancierd.

En daar zit hem net nou de kneep, vertelde Stubbe op de avond in Boven-Pekela. Want

valt zo'n dorpsondersteuner om dan heb je een probleem – hoe goed je je back-up ook regelt. Bovendien, zo schetste hij, moet die aanvraag voor gemeentelijke ondersteuning elk jaar weer opnieuw worden gedaan, inclusief uitgebreide financiële verantwoording en resultaten. 'Dat legt toch druk op onze organisatie.'

Al vele malen heeft Wedde dat 't Lukt de gemeente ervan proberen te overtuigen om de steun voor de stichting voor een periode van vier jaar vast te leggen, maar dat is tot nu toe niet gelukt. 'We weten meestal wel dat de steun blijft, maar lastig is het wel', vertelde Stubbe. 'Je zou wat meer vertrouwen willen krijgen waardoor je de continuïteit kunt waarborgen.'

Lang Leve Kolham!

Financiën zijn niet het probleem van 'Lang Leve Kolham', zo vertelde initiatiefnemer Jan Hasenoot. De stichting ontstond vanuit Dorpsbelangen Kolham waarvan het overgrote deel van het dorp lid is. Zelfstandig thuis blijven wonen, bleek de grote wens van Kolham.

Van de ruim dertienhonderd dorpsbewoners, zo schetste Hasenoot, is meer dan een derde boven de 60 jaar oud. 'En daarvan is meer dan de helft boven de 70.'

Hoe kun je ervoor zorgen dat die groep zo lang mogelijk zelfstandig thuis kan blijven wonen, was de vraag die Dorpsbelangen in 2019 aan het hele dorp voorlegde. De respons op de enquête was groot (80%!) en leverde een hele waslijst aan gezamenlijke wensen: van sport en bewegen tot speciale ouderenwoningen.

Hasenoot ging met zijn medebestuurleden aan de slag, schreef een dorpsvisie, maakte plannen en richtte een servicepunt op in het Dorpshuis, waar dorpsgenoten met hun vragen terecht kunnen en waar ook kleine zorg (vaccinatie) wordt geregeld. Daarnaast stelde het stichtingsbestuur commissies aan die sindsdien – onder andere – het sporten en bewegen organiseren. Een andere groep ontwierp een plan voor een serie levensloopbestendige woningen, niet ver van het dorpshuis. De financiën zijn daarvoor gezekerd, zo vertelde Hasenoot, ook dankzij een ruime gift van een oud-dorpsgenoot.

Breed gedragen dorpsplannen, vrijwilligers genoeg, en financiële zekerheid: dat zouden wel meer dorpen willen. Toch is er ook wel enige twijfel bij Hasenoot over de duurzaamheid van deze initiatieven. Want veel hangt af van de persoonlijke inzet, het karakter en het uithoudingsvermogen van de initiatiefnemers. Hasenoot zelf is 72, nog heel actief, en ziet zich inmiddels omringd door jongere bestuursleden en een zeer grote, actieve groep vrijwilligers. 'Maar je moet allerlei lijntjes hebben naar de gemeente en provincie, je moet het klappen van de zweep kennen. Daar gaat veel tijd en energie in zitten. Ik doe dat met veel plezier, maar wie gaat dat na mij doen?'

't Zandt: 'wie begint?'

Die vraag kwam ook uit de zaal, waar de voorzitter van Dorpsbelangen 't Zandt zich afvroeg waar je mensen als Jan Hasenoot of Harm Stubbe vandaan haalt? Zelf zou ze van alles willen organiseren in haar dorp, zeker wat betreft het zorgen voor elkaar, maar hoe pak je dat aan? 'Je hebt daar touwtrekkers voor nodig. Mensen die weten waar je de vraag neer kunt leggen Daar moet je ook de tijd voor hebben. Ik zou er dagelijks mee bezig kunnen zijn, maar ik heb ook nog

een leven.’ Ondertussen ziet ze wel dingen achteruitgaan in haar dorp. ‘Hoe kunnen we dat keren?’

Naar succesvolle dorpsinitiatieven kijken hoe die het hebben gedaan, was het antwoord van Epko de Vries van het Team Leefbaarheid van de Provincie Groningen. Niet als blauwdruk, benadrukte hij, maar om op ideeën te komen. ‘Dorpsinitiatieven als Wedde en Kolham zijn heel erg belangrijk. Je ziet dat de voorzieningen wegtrekken uit de dorpen en dat de mobiliteit – openbaar vervoer – schraler wordt. Dus je moet er met z’n allen voor zorgen dat zorg en ondersteuning in het dagelijkse leven, bereikbaar blijft voor dorpsbewoners.’

Dat was ook de overtuiging van Zorgcoöperatie Loppersum die vanuit de zaal vertelde over de Stichting Onderdak Vledder waar ze op bezoek zijn gegaan. ‘Die zijn tien jaar geleden begonnen, hebben nu een servicepunt in het dorp en hebben ook met eigen fondsen en de steun van een zorgcoöperatie een woonzorgvoorziening gerealiseerd zoals het dorp dat wilde.’ Hoe ze dat gedaan hebben is een schoolvoorbeeld van een duurzame ontwikkeling, schetste de bestuurder van Zorgcoöperatie Loppersum. ‘Ze zijn gestart door werkelijk met iedereen in het dorp in gesprek te gaan. Daarmee haal je de kennis en kunde uit het dorp op, ook van mensen die normaliter niet komen. Dat gaan we nu in Loppersum ook doen. We houden 10 avonden in november. We nodigen iedereen uit.

Eggink: ‘Over de hele provincie heen zijn er zulke prachtige voorbeelden. Dat moeten we van elkaar weten zodat we van elkaar kunnen leren.’ Hij wees daarbij ook op de Actieve Dorpen Aanpak (ADA) van Groninger Dorpen.

Provinciale ondersteuning

Bij dit alles speelt het Team Leefbaarheid van Provincie Groningen een rol. Epko De Vries en collega Arjo Eggink proberen namelijk een duwtje te geven aan dit soort zorgzame initiatieven, middels de subsidieregeling Zorg en Voorzieningen. De Vries: 'Je kunt bijvoorbeeld via ons proberen om met je dorp een haalbaarheidsonderzoek te doen waarin je vraagt of de functie zorg en zorgen voor elkaar, in je nieuwe dorpshuis dekking kan krijgen.'

Eggink noemt het voorbeeld van Eenrum waar men een subsidie kreeg om de haalbaarheid te onderzoeken van een Zorgcentrum in het dorp. 'Is het niet haalbaar, prima, dan hebben ze het in ieder geval kunnen onderzoeken. Is het wel haalbaar om het dorpshuis te verbouwen en de zorgfunctie daarin onder te brengen, dan kun je weer bij ons een subsidie krijgen voor een bouwkundige investering en die kan oplopen tot 150.000 euro.' En dan is er nog een speciale subsidie voor innovatieve zorgprojecten, die begint bij 20.000 euro en op kan lopen tot 75.000.'

Duurzaamheid: blijf zorgen voor de zorg

Blijft de vraag in hoeverre je zo'n eenmaal lopend, succesvol initiatief in stand houdt. Daar hadden Eggink en De Vries ook niet meteen een antwoord op. 'Wij kunnen als provincie een duw in de goede richting geven, zodat ook anderen over de brug kunnen komen, zoals zorgverzekeraar Menzis en de gemeenten', zei Eggink. 'Maar als het gaat om de structurele ondersteuning, de exploitatie, de dorpsondersteuner, daar zal de provincie nooit intreden.'

Probleem daarbij, zo legde Stubbe van 'Wedde dat 't lukt' uit, is dat je deze organisaties nooit kunt dwingen. De stichting Wedde dat 't Lukt, waar Stubbe secretaris van is, liet bijvoorbeeld een universitair onderzoek doen naar de bespaarde zorgkosten. Resultaat: op jaarbasis spaart men zo gemiddeld een kleine negentigduizend euro uit aan zorgkosten, zoals de huisarts in eerste instantie ook had voorspelt. 'Maar onze vraag aan Menzis om ons te ondersteunen is nog steeds niet gehonoreerd', zei Stubbe somber. En daarmee vervalt tot nu toe een mogelijkheid om een dergelijk succesvol zorgproject duurzaam te ondersteunen.

Eggink: 'Zelf had ik gehoopt dat een partij als Menzis wel bij een project als Wedde dat 't lukt betrokken was gebleven, zeker omdat je ziet dat de zorgkosten omlaag zijn gegaan, maar daar hebben wij als provincie niet zoveel invloed op.'

'Voor voortzetting van een project kun je bijna nergens aankloppen', zei Stubbe. 'Maar als je een nieuwe impuls aan het project geeft wel.' Vandaar dat Wedde dat 't lukt steeds nieuwe initiatieven en functies ontwikkeld. Recentelijk bijvoorbeeld een project om eenzaamheid en laaggeletterdheid tegen te gaan en een computercursus voor ouderen. 'Deze cursus was alleen in de bibliotheken te volgen, maar die hebben we nu naar de dorpshuizen weten te halen.'

Zorgcoöperatie: met z'n allen

Een hele andere manier om zorgzame dorpsinitiatieven te verduurzamen, is je initiatief aan te laten sluiten bij een zorgcoöperatie zoals de NNCZ: de Noord Nederlandse Coöperatie van Zorginstaties. Bestuursvoorzitter Roeli Mossel vertelde dat de NNCZ een reguliere, professionele ouderenzorgorganisatie is die ondersteuning biedt op het gebied van wonen, thuiszorg, dienstverlening, verpleging, verzorging en behandeling. Met als doel dat mensen zo lang en zelfstandig mogelijk te laten leven en wonen. Enig verschil met veel andere zorginstellingen: 'wij werken in een coöperatiemodel.'

En dat betekent dat je met z'n allen de NNCZ bestuurt en in feite 'baas' wordt van Mossel. 'Wij werken vanuit gelijkwaardigheid.'

Ze noemt het recente voorbeeld van Noordbroek waar de zorginstelling dreigde te verdwijnen. 'Daar hebben we onderzoek naar laten doen.' Conclusie: je krijg het gebouw de komende decennia niet meer helemaal vol met ouderen, omdat mensen – heel terecht – langer thuis willen blijven wonen. 'Dan moet je op zoek naar nieuwe mogelijkheden. Er was al een

nieuw dorps huis, dus dat was geen optie. Maar zijn er andere doelgroepen die ook huisvesting zoeken?' Resultaat: het Gockingaheem is nu voor de helft gevuld met ouderen en voor de helft met mensen met een verstandelijke beperking. 'Samen met de dorpsgemeenschap runnen we nu dit gebouw.'

Het kan allemaal, maar je moet wel vertrouwen in elkaar hebben en een lange adem hebben, is de conclusie van Mossel. 'Standaardoplossingen zijn er niet. Je kunt geen blauwdruk maken en die op alle dorpen toepassen. Elk dorp is anders en elke zorg heeft z'n eigen karakteristieken.' In Grijpskerk, zo legde ze uit, werd bijvoorbeeld een woonzorgcentrum gecombineerd met een nieuw dorps huis. 'Laten we de hele begane grond van het zorgcentrum aan het dorp geven, zeiden we, en het dorp bepaalt wel wat ze met de ruimte wil. Daarmee heb je een win-winsituatie gecreëerd. Voor altijd. Met als enige voorwaarde dat mensen die in het verpleeghuisdeel wonen, gebruik mogen maken van de begane grond, want we willen juist dat ze deel blijven uitmaken van de samenleving.'

Geen dorpsondersteuner hier, zo legde Mossel uit. 'Het dorp regelt het zelf.'

Conclusie: zorg voor maatwerk. Iedere keer weer. 'Niet alles is een op een overdraagbaar', is ook de overtuiging van Epko de Vries van het Team Leefbaarheid. 'Het ligt vaak ook aan de initiatiefnemers en aan de streek. Je hoeft het wiel niet elke keer opnieuw uit te vinden, maar een blauwdruk is er niet voor zorgzame initiatieven.'

Bestuurlijke en politieke steun

Laatste belangrijke factor in het geheel is dat je zichtbaar blijft en goed samenwerkt met het gemeentebestuur en de politiek. Jan Hasenoot stuurde vlak na de verkiezingen een uitgebreide brief aan de coalitievormer om aandacht te vragen voor de plannen van Lang Leve Kolham. Harm Stubbe en zijn stichtingsbestuur hielden contact met alle fracties om Wedde dat 't lukt op de agenda te houden. 'Ze weten niet allemaal wat we doen. **Het loont dus zeker om de raadsleden en de fracties goed te betrekken en te informeren over je initiatief.'**